

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ (ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ)

Α΄ ΤΑΞΗ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΛ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

(Επισημαίνεται ότι οι απαντήσεις που προτείνονται για τα θέματα είναι ενδεικτικές. Κάθε άλλη απάντηση, κατάλληλα τεκμηριωμένη, θεωρείται αποδεκτή.)

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Η επίδραση του γέλιου στον άνθρωπο παρουσιάζεται στη 2η, την 3η και την 4η παράγραφο του Κειμένου 1.

Συγκεκριμένα, υποστηρίζεται ότι το γέλιο επιδρά θετικά στον άνθρωπο από άποψη σωματική, ψυχική και διανοητική, διότι

- αποτελεί φυσικό αντίδοτο στο στρες, εφόσον χαλαρώνει το σώμα και μας κάνει να αλλάζουμε διάθεση·
- μας χαρίζει το κοινό συναίσθημα της ανακούφισης, εφόσον νιώθουμε – σε συλλογικό επίπεδο – ότι απομακρυνόμαστε από πραγματικούς ή φανταστικούς κινδύνους·
- εξουδετερώνει τα συναισθήματα που μας πονούν, απελευθερώνοντάς τα, και με αυτόν τον τρόπο αμβλύνει τις εντάσεις με τους άλλους ανθρώπους.

2ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Η 5η παράγραφος του Κειμένου 1 οργανώνεται με τη μέθοδο της αιτιολόγησης. Η αρθρογράφος επιχειρεί, σε ολόκληρη την παράγραφο, να αιτιολογήσει το αρχικό ερώτημα: «Γιατί δε γελάμε λοιπόν;». Πρώτα διατυπώνει αναλυτικά τον αρχικό ισχυρισμό της, επισημαίνοντας την αντίφαση, ότι δηλαδή οι σύγχρονοι άνθρωποι γελούν όλο και λιγότερο, μολονότι γνωρίζουν τις ευεργετικές ιδιότητες του γέλιου. Έπειτα, επιχειρεί να επεξηγήσει τα αίτια της αντίφασης, ανάγοντάς τα αφενός στην προκατάληψη ότι το γέλιο συνιστά έλλειψη σοβαρότητας και αφετέρου στις στερεοτυπικές αντιλήψεις των σύγχρονων κοινωνιών που υπαγορεύουν πως, για να μας πάρουν στα σοβαρά, πρέπει να δείχνουμε σοβαροί και να ελέγχουμε τα συναισθήματα και τη συμπεριφορά μας – δηλ. να μη γελάμε. Γλωσσικές δομές, με τις οποίες εκφέρεται η αιτιολόγηση στον λόγο είναι πρωτίστως το

σύμπλεγμα «γιατί – διότι» και επιπροσθέτως τα στοιχεία: «εφόσον», «με άλλα λόγια», «η απάντηση είναι», «για να ... πρέπει».

Η 5η παράγραφος του Κειμένου 1 εισάγεται στον λόγο με ένα ευθύ ερώτημα «Γιατί δεν γελάμε λοιπόν;», το οποίο προσδιορίζει και τη σχέση της με τις προηγούμενες παραγράφους. Στην 3η και την 4η παράγραφο η αρθρογράφος εκθέτει τις ευεργετικές επιδράσεις του γέλιου σε σωματικό, ψυχικό και πνευματικό επίπεδο, άρα εύλογα στην 5η παράγραφο εκφράζει την απορία γιατί ο σύγχρονος άνθρωπος δεν γελάει πια. Η σχέση της 5ης παραγράφου με την 3η και την 4η είναι, συνεπώς, αντιθετική ως προς τα νοήματα αλλά συμπληρωματική ως προς τον γενικότερο στόχο του κειμένου (να προβληματιστεί ο αναγνώστης).

Ζουποερώτημα (μονάδες 15)

Τα είδη της σύνταξης, οι μετατροπές και οι αλλαγές στο ύφος έχουν ως ακολούθως:

1. ... σε πολλές «πολιτισμένες» κοινωνίες, το γέλιο κακοχαρακτήριστηκε και συχνά συνδέθηκε με την τρέλα ή ακόμα και με τις δυνάμεις του κακού. → παθητική σύνταξη.
2. Η θετική επίδραση του γέλιου ... ανακαλύφθηκε και εκτιμήθηκε πάλι στις σύγχρονες δυτικές κοινωνίες τη δεκαετία του 60. → παθητική σύνταξη

Μετατροπή σε ενεργητική:

1. Πολλές «πολιτισμένες» κοινωνίες κακοχαρακτήρισαν το γέλιο και συχνά το συνέδεσαν με την τρέλα ή ακόμα και με τις δυνάμεις του κακού.
2. Οι σύγχρονες δυτικές κοινωνίες τη δεκαετία του 60 ανακάλυψαν και εκτίμησαν πάλι τη θετική επίδραση του γέλιου.

Αλλαγές στο ύφος λόγου: Η ενεργητική σύνταξη δίνει περισσότερη έμφαση στο υποκείμενο – στον δράστη της ενέργειας – άρα το κείμενο γίνεται πιο συγκεκριμένο, εύληπτο και σαφές για τον αναγνώστη και γενικά για τον δέκτη της γλωσσικής επικοινωνίας.

Επίσης:

3. Οι έρευνες ... εμπλουτίζουν τη σχετική επιστημονική γνώση και ανοίγουν συνεχώς νέους δρόμους ... → ενεργητική σύνταξη
4. ... οι περισσότεροι «πολιτισμένοι» άνθρωποι αντιμετωπίζουν με αμηχανία, επιφύλαξη ακόμα και οργή τυχόν προτροπές να αξιοποιήσουν τις «θεραπευτικές ιδιότητες του γέλιου». → ενεργητική σύνταξη

Μετατροπή σε παθητική:

3. Η σχετική επιστημονική γνώση εμπλουτίζεται από τις έρευνες και ανοίγονται συνεχώς νέοι δρόμοι.
4. Τυχόν προτροπές για αξιοποίηση των «θεραπευτικών ιδιοτήτων του γέλιου» αντιμετωπίζονται με αμηχανία, επιφύλαξη, ακόμα και οργή από τους περισσότερους «πολιτισμένους» ανθρώπους.

Αλλαγές στο ύφος λόγου: Η παθητική φωνή δίνει περισσότερη έμφαση στην πράξη αυτή καθ' αυτή, επομένως και στην περιγραφή ενός φαινομένου, μιας κατάστασης κ.λπ., και όχι στον δράστη της ενέργειας, άρα το κείμενο γίνεται πιο αφηρημένο και πιο πυκνό, δεν προσεγγίζεται τόσο εύκολα από τον αναγνώστη, αλλά διαμορφώνει ύφος αντικειμενικό και ουδέτερο προς όλους.

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Το ποιητικό υποκείμενο υιοθετεί ειρωνική στάση απέναντι στις προθέσεις και τις πράξεις των δύο «περίεργων ερωτευμένων» (στ. 16), όπως προκύπτει αφενός από το οξύμωρο των εννοιών στους στ. 17-18 («αναβάλανε» και «ζηλευτό θάνατο») και αφετέρου από το καταληκτικό εμφατικό επίθετο (στ. 19 «καταγοητευμένοι»), αλλά κυρίως από τη γραπτή απόδοση του γέλιου – χι χιχι – στον τελευταίο στίχο – ο σαρκασμός του ποιητικού υποκειμένου γίνεται εύκολα αντιληπτός στο σημείο αυτό από τον αναγνώστη. Φαίνεται να τους προσάπτει ότι δεν είναι σοβαροί στις προθέσεις τους, οι οποίες απέχουν παρασάγγες από τις πραγματικές τους πράξεις και συμπεριφορές.

Γενικά, από την αρχή του ποιήματος δημιουργείται ένα κλίμα αλλόκοτα φαιδρό, όπου θίγονται με απρόσμενα ελαφρύ τρόπο σοβαρότατα θέματα. Παρουσιάζεται ένας διάλογος μεταξύ δύο ερωτευμένων, οι οποίοι «παίζουν» με την προοπτική του κοινού τους θανάτου (προτρεπτική υποτακτική και προστακτική στον στ. 9: «*Να πεθάνουμε τώρα, ελάτε*») και αυτό το κάνουν από ανία ή / και αντίδραση απέναντι στην πεζότητα της ζωής τους (στ. 1: «*Και η μοίρα μας έγινε πεζή*») ή ως επίδειξη παράδοξου στυλ, όπως ήταν η μόδα στην ανώτερη κοινωνική τάξη των αρχών του 20ού αιώνα (προσοχή στους στίχους 8 και 12: από την επιλογή των επιθέτων (*άψογος, ανέκαθεν ιδεαλιστής*) και των προτρεπτικών εκφράσεων (*πάψετε, κύριε, αν αγαπάτε*) γίνεται φανερό η κοινωνική προέλευση του ζευγαριού των ερωτευμένων). Πάνω σε αυτή την περίεργη φαιδρότητα στηρίζει το ποιητικό υποκείμενο τη δική του σαρκαστική στάση στους τελευταίους 6 στίχους του ποιήματος (προσοχή στην εναλλαγή του β' πληθυντικού προσώπου του

διαλόγου με το γ' πληθυντικό των 6 τελευταίων στίχων, στους οποίους σχολιάζει το ποιητικό υποκείμενο).

Οπωσδήποτε ο σύγχρονος αναγνώστης στέκεται κριτικά απέναντι στην άρνηση αυτή της ζωής και του καθημερινού αγώνα για την υλοποίηση των στόχων και των επιθυμιών του, παρόλο που δεν μπορεί παρά να θαυμάσει την αλλόκοτα φαιδρή ατμόσφαιρα και τη λεπτή ισορροπία μεταξύ χιούμορ και ειρωνείας που διέπουν το κείμενο. Σε κάθε περίπτωση, οι μαθητές / οι μαθήτριες μπορούν και πρέπει να αναπτύξουν ελεύθερα την άποψή τους, ανάλογα με τον παραστατικό τους κύκλο και τα βιώματά τους.